

Praktická příručka – Sbírka příkladů z praxe k problematicke SVP

spolupracoval školní speciální pedagog a školní psycholog v rámci projektu
Šance pro všechny

Autor: Mgr. Irena Mýtinová

Praha, červen 2015

Registrační číslo projektu:	CZ.2.17/3.1.00/36357
Realizátor projektu:	FZŠ při PedF UK, Praha 13, Brdičkova 1878

Evropský sociální fond
Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

Obsah

1. Školní nezralost a pracovní nepřipravenost, sociální znevýhodnění.....	1
2. Vývojová dysfázie, SPU, poruchy pozornosti spojené s pomalým psychomotorickým tempem	6
3. Cizojazyčné prostředí, školní nepřipravenost	10
4. SPU, zvýšená úzkostnost, pomalé psychomotorické tempo	13
5. Smyslové postižení respektive zrakové postižení	14
6. Poruchy pozornosti, přetrvávající SPU	16
7. Kombinovaná těžká forma SPU	18
8. Cizojazyčné prostředí, hyperprotektivní výchova,..... poruchy pozornosti	21
9. Rozvoj hrubé a jemné motoriky	24
10. Grafomotorika, nechut' psát	26
11. Závěr:	28

Vybrány byly kazuistiky s:

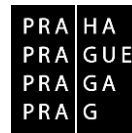
1. rozdílnou problematikou
2. příběhy dětí z různých ročníků
3. kazuistiky měly různý průběh
4. různým způsobem probíhala komunikace s pedagogy

Problematika jednotlivých vybraných kazuistik:

1. první ročník: školní nezralost a pracovní nepřipravenost, sociální znevýhodnění
2. druhý ročník: vývojová dysfázie, SPU, poruchy pozornosti spojené s hypoaktivitou
3. třetí ročník: cizojazyčné prostředí, školní nepřipravenost
4. čtvrtý ročník: SPU, zvýšená úzkostnost, pomalé psychomotorické tempo
5. pátý ročník: smyslové resp. zrakové postižení
6. pátý ročník: poruchy pozornosti, SPU
7. šestý ročník: kombinovaná těžká forma SPU
8. pátý ročník: cizojazyčné prostředí, hyperprotektivní výchova, poruchy pozornosti

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

- 9. třetí ročník: rozvoj hrubé a jemné motoriky
- 10. druhý ročník: grafomotorika, nechuť psát

1. Školní nezralost a pracovní nepřipravenost, sociální znevýhodnění

(Toník, první ročník ZŠ)

Toník byl přijat do základní školy do první třídy v náhradním termín zápisu a teprve během prvního pololetí první třídy se zjistilo, že chlapec měl doporučován odklad školní docházky, který rodiče dítěte nevzali v potaz.

Už při nástupu do první třídy se začalo ukazovat, že školní připravenost dítěte není ještě adekvátní nástupu dítěte do školy:

Nejvýrazněji se manifestovala:

- krátkodobá pozornost
- celková pracovní nezralost.(při hodinách i při práci samostatné práci stále hovořil)
- odmítal dělat zadané úkoly
- veliký problémem byla úroveň grafomotoriky
- dítě nemělo s tužkami a pastelkami zkušenosti
- spolupráce rodičů se školou byla nepravidelná

(rodina dítěte se sice spolupracovat se školou snaží, ale vše funguje jen s velikou snahou a podporou asistenta, který je ve třídě po celou dobu vyučování a po celý týden).

Z výše uvedených důvodů byl chlapec s písemným souhlasem rodičů zařazen do programu Šance pro všechny a začal docházet v pravidelných intervalech na reedukaci ke školní speciální pedagožce na základě doporučení a výsledků psychologického a speciálně pedagogického vyšetření provedeného školní psycholožkou přímo ve škole.

Psychologickému vyšetření bylo realizováno ve škole z několika důvodů:

- zhoršená adaptabilita dítěte na cizí prostředí a cizí lidi:
- předpokládali jsme, že v cizím prostředí vzhledem k jeho rozvíjejícímu se negativismu by Toník vůbec nespolupracoval, obávali jsme se pak následné nutnosti opakovat testy v poměrně krátkém časovém odstupu, který není pro tento druh testů přijatelný a doporučovaný.

Psychologické vyšetření prokázalo, že se jedná o chlapce s nerovnoměrným vývojem. A to, že pochází se sociálně znevýhodněné rodiny a tíživých rodinných poměrů, je další indikací, která negativně ovlivňuje jeho další rozvoj. Současně byla patrná zhoršená schopnost vyjadřování, grafomotorický projev výrazně pod věkovou normou. Snížená orientovanost v sociálních oblastech a v komunikaci byla příčinou konfliktních situací, které chlapec aniž by chtěl, vyvolával. Další oslabení, které komplikovalo výkony ve škole bylo oslabení v krátkodobé paměti.

Dalším velkým opatřením byla průběžná podpora paní učitelky a konzultace s asistentem třídy.

Individuální plán podpory:

Na základě výsledků psychologického a speciálně pedagogického vyšetření byl dítěti sestaven Individuální plán podpory.

Jeho struktura a náplň:

1. Výchozí stav
2. Upozornění na problémy, které mohou nastat
3. Doporučené postupy ve všech předmětech

1. Výchozí stav:

- citová a podnětová deprivace
- sociálně znevýhodněné rodiny
- hyperaktivita a porucha pozornosti
- nerovnoměrný psychický vývoj
- jsou doporučována vyrovnávací opatření
(dostatek času na práci, individuální zadávání úloh, redukce objemu zadávaných úkolů)
- intenzivní potřeba pochval i za drobnost a povzbuzení

2. Upozornění na problémy, které mohou nastat:

- zhoršená pozornost může více komplikovat výkonnost dítěte
(její kvalita může být velmi kolísavá)
- zvýšená unavitelnost a hodně pomalé pracovní tempo
- vysoká úzkostný, to se následně může projevit negativismem a zkratkovitým jednáním

3. Doporučené postupy ve všech předmětech:

- měly obecný charakter => protože by měly prolínat celý proces vzdělávání
- podrobnější specifikace byla stanovena jen pro český jazyk - čtení a psaní.

Jako důležité prvky v individuální m přístupu byly stanoveny:

- nutnost a především potřeba dítěte pozitivní motivace, pochvaly a oceňování za sebemenší „čin“, výkon, cokoliv, co se dalo **pochválit za snahu a ne za výsledek**
- zohledňování poruch výslovnosti
- zohledňování výkyvů v soustředění, výkonu, zaměření pozornosti
- velká podpora dítěti při začátku činnosti – chlapec není schopen sám začít činnost
(když se mu ale dostane podpory, pak pracuje pod vedením a dokáže dokončit začatý úkol)
- klasifikace probíhá podle individuální normy
(tedy neporovnáváme dítě s vrstevníky a spolužáky).

Doporučení pro výuku v českém jazyku:

1. kratší úseky ke čtení a čtení nehodnotit
2. nevyvolávat ke čtení před třídou
3. zohledňovat individuální tempo a redukovat množství úkolů

Současně byl vzhledem k předpokládané téměř žádné zkušenosti s pastelkami doporučen kurz grafomotoriky. Paní učitelka dostala „itinerář“ toho, co pomáhá speciálnímu pedagogovi při práci s tímto konkrétním dítětem.

Itinerář:

1. Rychlé střídání činností
2. Vždycky říkat dopředu, co se bude dít a toto už neměnit
3. Mluvit s ním o tom, co a proč je (děje se) – a nechat ho to říci tak, jak zrovna chce, to je bez výčitek – je to pozitivní nástup ke spolupráci na daném úkolu
4. Nechat projít po místnosti
5. Hodně se při interakci na dítě usmívat (mírnění vysoké úzkostnosti)
6. pohladit
7. pochvaly za cokoliv, za co se pochválit dá – i za snahu je hodně dobré ho chválit
8. Nezadávat dlouhý úkol
9. Podpořit chlapce, aby se vždy alespoň pokusil úkol, který se mu na první pohled zdá těžký, řešit
10. Při komunikaci s ním hlídat oční kontakt
11. Když se „zasekne“ v plnění úkolu – navést ho zpátky
12. V klidu vysvětlit slovně nevhodnost používaných výrazů, neverbální reakce nejsou informacemi, nebere je v potaz
13. Ptát se na to, jak se má, co dělal o víkendu, zajímat se o něj...
14. Strach z neznámého prostoru – projevil se ve škole v souvislosti s tělocvikem, postupně a systematicky procházet a seznamovat se s úplně celou budovou školy.
15. Když se bojí, zjistit, čeho se vlastně bojí, teprve potom dělat jakékoliv opatření.
16. Navázat větší spolupráci s matkou
17. Snažit se vysledovat, v kterých situacích přichází negativismus a snažit se tyto situace eliminovat.

Velikým úkolem bylo navázat spolupráci s rodinou dítěte tak, aby přicházeli bez obav a mohlo tak být postupně.

Protože se jednalo o dítě se školní nezralostí a pracovní nepřipraveností, bylo potřeba stanovit priority toho, co je potřeba nacvičovat nejdříve a „co počká“.

Nakonec byla zvolena cesta připravenosti, takže byl zpočátku důraz kladen na:

- a) Rozvoj komunikace s cizími osobami
- b) Pracovně volní návyky
- c) Úklid lavice před opuštěním třídy

- d) Seznamování se s prostorem budovy školy – odbourávání strachu z neznámého prostoru a prostředí
- e) Rozšiřování slovní zásoby
- f) Rozvoj hrubé motoriky

Postupně byly přidávány úkoly z reedukace, které byly zaměřeny na:

- a) základní dovednosti v oblasti percepce a intermodality
- b) protože pro chlapce bylo velice těžké psát, nahradili jsme psaní do písanky obkreslováním (tedy vše v písance bylo předepsáno tužkou a chlapec vše vlastně obkresloval – tak se seznamoval s probíranými tvary písmen, sám nebyl schopen písmenka psát – bylo to pro něj příliš těžké).

Velkým úkolem v první třídě byl rozvoj grafomotoriky:

- hlavní náplní nácviku byla manipulace s většími předměty => rozvoj hrubší motoriky, koordinace pohybů, prostorové vnímání, jemnější motorika – když přibýly drobnější předměty.

Z hlediska SPU se reedukace týkala rozvoji percepce:

- a) nejprve prováděl nácvik sluchové analýzy a syntézy
- b) později se přistoupilo k upevňování intermodalitních dovedností.

Postupně Toník začal rád číst, a když byl pozitivně motivován, dokázal číst stále delší a delší části textu (ale v jeho případě to znamenalo, že maximum byly 4 řádky). Na konci školního roku byla rodičům dítěte doporučena změna školy, kde by byl ve třídách menší počet dětí.

2. Vývojová dysfázie, SPU, poruchy pozornosti spojené s pomalým psychomotorickým tempem

(Pavlík - druhý ročník základní školy)

Základní informace o dítěti:

Chlapec je v péči ŠPP od počátku školní docházky. Hned v první třídě absolvoval psychologické a speciálně pedagogické vyšetření v PPP, protože se od počátku první třídy manifestovaly potíže chlapce během vyučování, kdy nestíhal psát, byl pomalejší než ostatní děti, potřeboval individuální vedení během hodin i přestávek. Sám od sebe nedokázal začít plnit úkol podle instrukce zadané celé třídě.

Podrobné psychologické a speciálně pedagogické vyšetření bylo v poradně realizováno v červnu. V průběhu tohoto vyšetření bylo zjištěno, že Pavlík má potíže širšího rozsahu v oblasti verbálních složek schopnosti, suspektně dysfázie a je přítomna logopedická vada.

Chlapec byl při nástupu do první třídy po odkladu školní docházky.

Poradna pak na základě výstupů a výsledků vyšetření doporučila tyto obecné zásady přístupu k dítěti ve škole:

1. dostatek času na práci, pokračovat v individuálním zadávání práce a formulovat instrukce podle možností dítěte, redukci množství zadávané práce s cílem, aby dítě stihlo co nejvíce práce udělat ve škole.
2. dalším výstupem z tohoto vyšetření byla potřeba vyšetření v odborném foniatrickém zařízení
3. byla zdůrazněna nutnost intenzivního logopedického nácviku vzhledem k multidyslálii

4. pokusit se co nejvíce rozvíjet oblast porozumění a verbálního vyjadřování – podněcovat k vyprávění – krátké příběhy, reprodukce krátkých příběhů, zážitků, vyprávění podle obrázků,...

Základní postup ve škole od konce první třídy:

Chlapec byl ještě na konci první třídy zařazen do péče školního speciálního pedagoga k individuální reedukaci v rámci vyučování. Sezení probíhala jedenkrát týdně v rámci vyučování.

Současně byla kontaktována matka, se kterou pak následně proběhla schůzka ve složení matka, školní speciální pedagog a školní psycholog, kde byl dohodnut společný postup v podpoře Pavlíka v souvislosti s osvojováním si učiva a koordinaci činností s paní učitelkou v rámci vyučování.

Se systematickou reedukací se začalo hned od počátku druhé třídy.

Na počátku školního roku byl vypracován plán podpory, který definoval podrobněji potíže a možné potíže dítěte ve vyučovacím procesu a současně doporučil vhodné postupy pro všechny vyučovací předměty. Měl rámcový charakter a později byl ještě více rozpracován do podrobnějšího dokumentu.

Struktura rámcové podoby plánu podpory:

1. Stručný popis aktuálního stavu a situace, ve které se dítě nachází
2. Rekapitulace výsledků psychologického a speciálně pedagogického vyšetření
3. Podrobnější popis:
 - a) co může činit dítěti problémy:
 - oslabená schopnost soustředit se a pozornost udržet
 - velká unavitelnost a pomalé pracovní tempo
 - obtíže při pochopení instrukce

- velké potíže s psaním diktátů – jak v češtině, tak i v matematice

b) doporučené postupy ve všech předmětech:

- tolerovat pomalé individuální tempo, musí se počítat s tím, že Pavlík bude vždycky pracovat pomaleji než ostatní děti ve třídě
- z prvního bodu pak jednoznačně vyplývá potřeba dopřát dítěti vždycky dostatek času na dopracování, kontrolu všech úkolů
- důležitá je podpora v době vyučování a pozitivní motivace
- nevhodnost časově limitovaných úkolů
- v souvislosti s poruchami řeči a paměti => nenechávat dítě hovořit před třídou, když nebude chtít
- vždy se přesvědčit, že chlapec pochopil instrukci
- vést aktivní komunikaci s rodiči dítěte
- neporovnávat dítě s ostatními ve třídě a podle toho také zvolit způsob klasifikace
- vzhledem k horší udržitelnosti pozornosti je důležité časté střídání činností

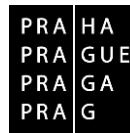
4. Rámcové doporučené postupy v českém jazyce a v matematice

Následně byl dítěti vypracován Plán podpory žáka, který již podrobněji definoval aktuální stav, co je potřeba a rozpracoval podrobněji jednotlivá opatření a postupy. Současně již také obsahoval vyhodnocení účinnosti předchozích postupů a opatření.

Reedukace byla ve druhém ročníku zaměřena především na tyto oblasti:

1. Rozvoj sluchového vnímání
2. Rozvoj zrakového vnímání
3. Pravolevá orientace
4. Intermodalitní schopnosti
5. Rozvoj aktivní a pasivní slovní zásoby

K nácviku byly použity tyto materiály a postupy:

1. B. Sindelarová: Dílčí oslabení výkonu
2. O. Zelinová: Cvičení sluchové analýzy a syntézy
3. O. Zelinková: Cvičení pravo – levé orientace
4. P. Bubeníčková: Dílčí oslabení výkonu - Cvičení pozornosti a cvičení na zaměření sluchové pozornosti
5. Cvičení, které speciální pedagog sestavoval podle individuálních a aktuálních potřeb dítěte

Součástí podpory dítěte byla i podpora paní učitelky, se kterou byl pravidelně konzultován stav a další vhodné postupy, co se osvědčilo a co naopak ne.

Vzhledem k potížím, které jsou u Pavlíka masivního charakteru, budou reedukace ve stejném rozsahu a se stejným zaměřením probíhat i v následujícím školním roce.

3. Cizojazyčné prostředí, školní nepřipravenost

(třetí ročník – Kája)

Chlapec přišel do první třídy bez odkladu školní docházky, který byl jednoznačně doporučován jednak v souvislosti s pracovní nezralostí, ale hlavně pro značnou jazykovou bariéru a školní nepřipravenost.

Před nástupem do první třídy pobýval v České republice velmi krátkou dobu, kdy nepřicházel do styku s česky hovořícími dětmi. Jeho porozumění českému jazyku po nástupu do školy bylo minimální.

Po nástupu do první třídy byl chlapec zařazen do programu pro děti z cizojazyčného prostředí – výuka českého jazyka pro cizince.

Rodině bylo navrženo vyšetření v PPP s předběžným návrhem posouzení možného a vhodného dodatečného odkladu školní docházky. Z výsledků psychologického vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně vyplynulo, že dodatečný odklad školní docházky by byl pro chlapce velmi dobrým řešením za předpokladu, že by mohl nastoupit do nultého přípravného ročníku základní školy. Rodiče chlapce toto doporučení neakceptovali a tak Kája dále pokračoval v první třídě.

Po celou první třídu spolupracovala s třídní učitelkou školní psycholožka a chlapec byl zařazen do podpůrných programů, které na škole fungovaly.

V druhé třídě byl chlapec zařazen do programu Šance pro všechny a začal pravidelně docházet ke speciální pedagožce na individuální práci a do programu výuky českého jazyka pro cizince. Odtud byl pro velmi nevhodné chování vyloučen.

Speciálně pedagogická péče byla rozdělena do několika hlavních skupin:

- a) sociální vztahy a interakce
- b) rozvoj aktivní slovní zásoby českého jazyka

- c) podpora a pomoc při osvojování základních gramatických pravidel a jejich uplatňování v písemném projevu

Chlapec měl vlastní program a pracovní listy, které byly sestaveny přímo pro něj.

- d) reedukace a rozvoj percepce s cílem předejít možnému rozvoji specifických poruch učení

V oblasti sociálních vztahů a interakcí se podařilo postupně zklidnit situaci ve třídě během vyučovacích hodin, kdy chlapec zpočátku vůbec nechápal, co se od něj v souvislosti s dodržováním správných norem chování očekává. Velkou roli v řešení této oblasti byla komunikace s vyučujícími, která probíhala průběžně a podařilo se ji nastavit konstruktivním směrem, kdy pedagogové měli také veliký zájem dítěti pomoci a podpořit ho.

V rámci reedukace byly upřednostňovány tyto publikace a programy:

- a) B. Sindelarová: Dílčí oslabení výkonu
- b) P. Bubeníčková: Dílčí oslabení výkonu
- c) V. Pokorná: její doporučená cvičení k odbourávání specifických potíží
- d) O. Zelinková: :Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek
:Cvičení sluchové analýzy a syntézy
- e) J. Novák : Čtenářské tabulky
- f) Pražská PPP s.r.o. : Koncentrace pozornosti
- g) cvičení, která sestavovala speciální pedagožka aktuálně podle potřeb dítěte

Současně se na těchto aktivitách podíleli také třídní učitelka, vyučující anglického jazyka a školní psycholog.

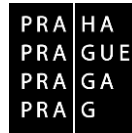
V případě tohoto dítěte se podařila celková souhra všech odborníků, kteří společně dokázali řešit vše, co přicházelo tak, aby se chlapec posunoval dopředu.

Celkově došlo k výrazným pozitivním posunům již okolo pololetí třetí třídy:

- a) Podařilo se zklidnit situaci při výuce anglického jazyka

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

- b) Korigovat chlapcovo jednání a chování při vyučovacích hodinách a postupně jej získat pro učení
- c) Postupně se mohl vrátit do hodin výuky českého jazyka pro cizince, odkud byl na počátku třetí třídy vyloučen pro velmi nevhodné chování a nezájem o český jazyk.

4. SPU, zvýšená úzkostnost, pomalé psychomotorické tempo

(čtvrtá třída - Míša)

Dívka je v péči školní psycholožky od 2. ročníku ZŠ. Hned ve druhém ročníku byla na psychologickém vyšetření, protože bylo u ní podezření na rozvíjející se poruchy učení.

Vyšetření prokázalo:

- a) nerovnoměrný vývoj
- b) deficity percepčních funkcí

(Míša byla hned zařazena do skupiny dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a s nárokem na vzdělávání podle zákona 561/2004Sb. §16 a Vyhlášky MŠMT č. 73.)

A současně byla doporučena tato obecná pravidla přístupu k žákyní ve vzdělávacím procesu:

- a) velmi důležitá je pro Míšu především pozitivní motivace a povzbuzující přístup
- b) respektování individuálního tempa a především klidný přístup k dítěti
- c) preferovat ústní zkoušení předpisemným
- d) ponechat dostatek času ke zpracování a kontrolu písemných prací
- e) toleranci písemného projevu – nehodnocení úpravy a specifických chyb
- f) poskytovat dostatek časového prostoru pro práci, zejména při diktátech a úlohách náročných na zpracování čteného textu, eliminaci striktně časově limitovaných úloh

Obsah reedukace byl v případě tohoto děvčátka sestavován za jeho aktivní spolupráce. Míša sama definovala, s čím potřebuje pomoci. Bylo to především z toho důvodu, aby postupně získávala větší pocit sebejistoty a sebedůvěry. Konečným cílem bylo maximální zklidnění dítěte, které již vědělo, že ostatní jeho problémy zajímají a pomohou je řešit. Takže se náplň individuální práce odvíjela od aktuálního učiva ve třídě a současně pak jako doplňující byla zadávána cvičení, která podporovala „dorozvíjení“ percepčního vnímání žákyně.

5. *Smyslové postižení respektive zrakové postižení*

(pátý ročník)

Základní diagnóza: vyšší hypermetropie, astigmatismus, nystagmus. Dohromady to znamená zhoršené vidění do blízka, menší zraková pohotovost a oslabení zrakové percepce. Může se to také projevovat rychlejší zrakovou únavou, labilitou.

Chlapec se zrakovým postižením je na škole od počátku školní docházky v péči SPC při škole pro zrakové postižené děti.

Se speciálně pedagogickým centrem je od počátku dobrá komunikace (SPC - školní psycholog). SPC dalo svoje odborná doporučení ke vzdělávání dítěte ve škole a v domácím prostředí. Na základní škole chlapec přešel do péče školního speciálního pedagoga a školního psychologa. Prošel speciálně pedagogickým vyšetřením a školní speciální pedagog definoval doporučení pro vzdělávání žáka v běžné škole s přihlédnutím k doporučením SPC, kam Míša docházel také. Doporučení se týkala všech vyučovacích předmětů a také vhodnosti cvičení ke kompenzaci v souvislosti se zrakovým oslavením.

Speciálně pedagogické vyšetření bylo prováděno na začátku každého školního roku.

Škola také průběžně spolupracovala s rodinou a SPC pro zrakově postižené děti, jehož byl žák klientem (tato spolupráce nebyla přerušena).

Organizační detaily přístupu k dítěti:

- a) možnost sedět v první lavici před tabulí uprostřed
- b) dbát na dodržování pravidel zrakové hygieny – čistota brýlí, dobré osvětlení, nestínit si, pozor na oslnění
- c) důraz na smyslovou výchovu
- d) důležitou roli hraje slovní vedení dítěte
- e) výrazné a široké linky v sešitech na psaní
- f) neurčovat mu velikost písma, to určí chlapec sám podle své potřeby

- h) doporučit vhodné psací potřeby, aby se neroztíraly
- ch) práce s kružítkem, pravítkem, které mají výrazně vybarvené linie
- i) pro matematické výpočty používat zvětšený čtverečkový papír – pro lepší orientaci dítěte při psaní složitějších výpočtů
- j) při orientaci na mapách, ve schématech,... zajistit možnost zvětšení
- k) poznatky vždy opírat o názor => rozvoj smyslového vnímání
- l) při četbě a odezírání – texty kontrastní, přehledné, případně zredukované, používání zvětšeného okénka, které ohraničí jasně jen zrovna čtený text
- m) práce na interaktivní tabuli
- n) vhodná je také práce na PC – možnost přizpůsobení velikosti písma podle aktuálních potřeb dítěte
- o) při tělovýchovných a pohybových aktivitách, respektovat menší zrakovou pohotovost dítěte, aktivity umocňovat slovním doprovodem a vedením.

Doporučený seznam kompenzačních, rehabilitačních, učebních pomůcek:

- a) celodenně nosit brýle
- b) práce s fixy, záložkou, tmavým podkladem
- c) možnost kopírovat v případě potřebného zvětšení textu, obrazových předloh, apod..
případně sklopná deska pro získávání a posilování dobrých čtenářských dovedností.

Doporučení pro pedagoga:

- a) místo k sezení v první lavici uprostřed nebo u okna
- b) možnost si jít vždy prohlédnout zrakovou informaci ze vzdálenosti, která mu vyhovuje
- c) dostatek času na zpracování informací
- d) při používání sklopné desky by mohla mít deska až úhel 90° - při čtení
při psaní – by se úhel měl blížit úhel co nejblíže pracovní lavici.

6. Poruchy pozornosti, přetrvávající SPU

(pátá třída)

Chlapec je v evidenci školního poradenského pracoviště od 1. třídy pro SPU: dysgrafie.

První speciálně pedagogické vyšetření absolvoval v SPC.

Na základě jeho výsledků bylo doporučeno:

- a) Začít logopedický nácvik
- b) Věnovat se rozvoji jemné motoriky
- c) Používat trojhranný program
- d) Věnovat velkou pozornost rozvoji sluchového vnímání.

Jedná se o velmi citlivého a hodně snaživého chlapce, který si je vědom vlastního selhávání ve škole, a tak je dobré oceňovat jej již za snahu ne za výkon. A při tom nesrovnávat jeho výkon s ostatními ve třídě, neporovnávat se svými spolužáky.

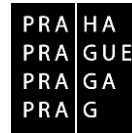
Individuální hodnocení je daleko vhodnější.

Předměty, do kterých se tato specifická porucha promítá:

- a) Nácvik psaní
- b) Výtvarná výchova
- c) Pracovní vyučování
- d) Jakýkoliv kresebný projev.
- e) Logopedická vada úroveň sluchových funkcí může negativně ovlivňovat aplikaci pravidel

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

Doporučený přístup a klasifikace:

- a) Tolerantnější hodnocení motorických funkcí
- b) Časté poskytování pozitivní zpětné vazby
- c) Poskytnutí ocenění snahy před třídou
- d) Nepřetěžovat chlapce, dopřát možnost odpočinku, uvolnění, relaxace

7. Kombinovaná těžká forma SPU

(šestý ročník – Katka)

Druhý stupeň základní školy

Katka byla doporučena do programu Šance pro všechny z důvodů přetrvávající těžší kombinované formy SPU (i přes značnou péči a snahu rodičů i Katky samotné) na základě výsledků kontrolního psychologického a speciálně pedagogického vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. U Katky přetrvává těžká forma SPU - dyslexie, dysortografie, dysgrafie navíc kombinovaná se zvýšenou unavitelností a kolísáním pozornosti.

Jde přitom o velice šikovnou žákyni, která by chtěla jít na střední školu a velmi se snaží mít dobré známky. Celkový školní úspěch jí však velmi ztěžuje nedostatečné porozumění čtenému textu a také neúspěchy v písemných projevech zaměřených na použití gramatických pravidel v písemném projevu. Z celkové anamnézy vyplynulo, že rodiče docházejí s Katkou na reedukace od první třídy a absolvovali již systematická cvičení a programy k odbourávání specifických potíží. Přes veškerou snahu Katka bojuje se značnými obtížemi a problémy s nedostatečným porozuměním čtení se promítají do dalších vyučovacích předmětů.

Ve škole byla přijímána komplexní opatření k zabezpečení adekvátní péče o dívku.

Na prvním stupni měla Katka plán podpory, který byl velmi obsáhlý a zahrnoval tyto oblasti péče a podpory žákyně:

- a) doporučené formy přístupu a hodnocení
- b) vhodné metody práce dítěte ve vyučovacích hodinách českého jazyka
- c) doporučení pro výuku cizích jazyků
- d) doporučení pro rodiče a domácí přípravu do školy

Vzhledem k diagnóze zněla obecná doporučení ad a) takto:

- a) dopřát dostatek času a klidu na práci

- b) poskytovat ve všech předmětech zvýšenou dotaci času na práci s textem a všechny její formy (vyhledávání v textu, zpracovávání informací z textu, zapamatování si informací z textu)
- c) jednoznačně preferovat ústní zkoušení
- d) tolerovat výkyvy ve výkonech a nehodnotit chyby z nepozornosti (ve všech předmětech)
- e) podporovat v činnostech, které jsou pro ni obtížné k plnění, i když má Katka vždycky velikou snahu
- f) zadávat ve všech předmětech kratší úseky učiva a poskytovat často zpětné vazby
- g) učit Katku, aby si vše po sobě pečlivě kontrolovala

Pro český jazyk byla definována tato doporučení:

- a) doplňovací cvičení místo diktátů, zkrácený diktát, dostatek času ke kontrole a respektovat individuální tempo psaní
- b) nehodnotit specifické chyby – diakritiku, měkčení, vynechaná či přidaná písmenka,...)
- c) preferovat ústní zkoušení
- d) používat pomůcky k osvojování gramatických pravidel

Pro výuku cizího jazyka byla doporučena tato opatření:

- a) upřednostňovat praktické použití jazyka
- b) velmi důkladné nacvičování gramatických pravidel v praktickém využití
- c) slovníček s výslovnostní formou jednotlivých výrazů
- d) do klasifikace zahrnout i zájem o předmět, snahu, aktivitu,...)

K domácí přípravě byla doporučena tato obecná pravidla a postupy:

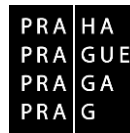
- a) pravidelná a jasně zacílená příprava
- b) dohlížet na domácí přípravu Katky
- c) byla doporučena pravidla ke zdravé životosprávě

Metodické materiály, pracovní listy, které byly doporučeny:

- a) čítanka pro dyslektiky
- b) pavučinka

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

- c) PC programy určené k reedukaci SPU
- d) PC výukové programy Terasovat

Publikace:

J. Novák: Čtenářské tabulky

PPPP s.r.o.: Koncentrace pozornosti

O. Zelinková: pracovní listy

Na druhém stupni základní školy pak přistoupila více domácí příprava a reedukace.

Katka pracuje doma pod vedením matky a podle pokynů speciální pedagoga, pedagogů a reedukace je zaměřena na tyto oblasti:

- a) oční pohyby – koordinační cvičení
- b) nácvik čtení s porozuměním
- c) nácvik psaní diktátů a systematický nácvik kontroly písemných projevů.

Pracovní listy a metodické materiály, které byly k domácí přípravě doporučeny:

I. Mýtinová: Sešit perličkový – čtení s porozuměním a práce s textem

I. Mýtinová : Koordinační cvičení – oční pohyby, pozornost

I. Mýtinová: Nácvik diktátů – tří měsíční program nácviku diktátů pro 2. stupeň ZŠ

8. Cizojazyčné prostředí, hyperprotektivní výchova, poruchy pozornosti

(pátý ročník – Pepa)

Pepa je v současné době v pátém ročníku a se školním psychologem je v kontaktu od prvního ročníku, kdy nastoupil do první třídy. V té době byla jeho schopnost používat český jazyk jako komunikační prostředkem velmi malá a tato situace mu způsobovala velké potíže v aklimatizaci na českou školu. Pepa se tam hned od počátku školního roku dostával do obtížných situací – nedostatečné porozumění češtině, obtížné osvojování nového učiva, získávání kamarádů v třídním kolektivu. Rodina chlapce spolupracovala jen částečně. V tomto případě to znamenalo, že spoustu věcí řešili za Pepu a snažili se mu tak pomoci překlenout problémy. Výuka českého jazyka ale velmi vážla, protože rodiče hovořili česky také jen částečně. Kromě toho má Pepa staršího bratra a ten se přihlásil na přijímací pohovory na osmileté gymnázium a tak se rodina více soustředila na něj a jeho přípravu na přijímací pohovory.

Pepa docházel během prvních ročníků prvního stupně základní školy ke školnímu psychologovi, který ve škole působil a reedukace byla zaměřena především na správné používání českého jazyka a dovednosti, které by měl mít vždy na konci ročníku. Současně byl ve skupině dětí z cizojazyčného prostředí pro výuku českého jazyka pro cizince. Velkým problémem ale stále byla dovednost čtení v českém jazyce a porozumění čtenému textu. Současně se přidaly potíže s udržení pozornosti a Pepa byl často motoricky hodně neklidný a vyžadoval tedy velmi klidný a tolerantní přístup.

Ke konci 4. ročníku byl na základě doporučení školní psycholožky začleněn do projektu Šance pro všechny. Začal tedy docházet ke školní speciální pedagogce.

Časová dotace:

Jedenkrát týdně podle možností a podle potřeby v době vyučování se souhlasem rodičů a pedagoga..

Reedukace byla zaměřena v souvislosti s přetrvávajícími potížemi na:

1. Dovednost čtení
2. Nácvik čtení s porozuměním
3. Sluchové diferenciaci
4. Sluchové analýzy a syntézy
5. Rozvoj schopnosti koncentrace pozornost
6. Zlepšení schopnosti sluchového zaměření pozornosti

Vše bylo pojato komplexně a tak byly procvičovány všechny složky souběžně. Byly do nich zahrnuty tyto programy na rozvoj:

Zrakové analýzy a syntézy – DOV

Zrakové diferenciaci – DOV

Správný nácvik očních pohybů

Zlepšení spolupráce pravé a levé hemisféry – upravené texty

Rozvoj schopnosti lépe rozkládat mluvenou řeč a schopnost zaměřit se na podstatné informace ze slyšeného a čteného.

Reedukace probíhala pouze v prostředí školy, protože rodina nenavázala se speciálním pedagogem kontakt.

4. ročník:

Chlapec spolupracoval ve čtvrtém ročníku a v prvním pololetí pátého ročníku dobře. Cvičení pozitivním způsobem ovlivňovala jeho výkonnost. Ve spolupráci s třídní učitelkou byla náplň jednotlivých sezení přizpůsobována také potřebám dítěte přímo ve výuce.

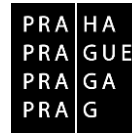
5. ročník:

V prvním pololetí byla spolupráce s chlapcem velmi dobrá a probíhala velmi produktivním způsobem.

Ve druhém pololetí došlo ke zlomu a Pepa se snažil sám určovat, co se bude dělat a co ne. Jeho přístup k práci se stal spíše formálním a k aktivní spolupráci se stavěl stále více opozičně. Jeho prospěch se zhoršoval.

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

Po opakovaném rozhovoru a domluvě se situace trošku zlepšila, ale Pepa už nespolupracoval tak ochotně a začal chápat hodiny reedukace jako možnost odejít z výuky. Reedukace přestala mít již ten pozitivní přínos, jako měla v prvním pololetí páté třídy.

Doporučené materiály:

O. Zelinková – metodické listy z různých oblastí

Pracovní listy ke koncentraci pozornosti

Cvičení DOV – Optická diferenciacie 2

Vhodné texty k podpoře sluchového zaměření pozornosti

9. Rozvoj hrubé a jemné motoriky

(třetí ročník - Ota)

Ota chodí do třetí třídy a po celou svou školní docházku dochází k odborníkům mimo resort školství z důvodu poruchy hrubé motoriky a zhoršené schopnosti koordinace pohybů. Ve škole se dostal ke školnímu psychologovi hned v prvním ročníku. Ota si hůře osvojoval tvary písmen v písemném projevu i ve čtení, přestože se jedná o velmi chytrého a šikovného chlapce. Současně byl a je velmi podporován celou rodinou, spolupráce je s nimi dobrá a bez jakýchkoliv zádrhelů.

Od počátku školní docházky vzhledem ke zvýšené úzkostnosti vyžaduje Otík velmi klidný a vstřícný přístup, pozitivní motivaci a podporu. Pro jeho velkou snahu a přípravu v domácím prostředí nedocházelo k deficitům ve znalostech. Váží ale stále přes veškerou snahu písemný projev a tempo psaní také i v současnosti neodpovídá věku dítěte a jeho obecným schopnostem.

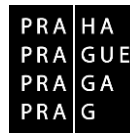
Psychologické vyšetření v pedagogicko- psychologické poradně prokázalo a vlastně potvrdilo specifické potíže v oblasti motoriky a také velkou úzkostnost, která je neadekvátní situacím. Kromě toho Ota má od počátku školní docházky velmi dobré známky, přístup rodiny je také pozitivní a tak je úzkostnost dítěte pro pedagogy nevysvětlitelná po celou dobu dosavadní školní docházky.

V první třídě docházel chlapec mimo školu na intenzivní kurz grafomotoriky, ten částečně pomohl, ale i tak potíže stále přetrvával v rozsahu, který Otíkovi komplikoval školní výkonnost.

První pololetí třetí třídy:

Ve třetím ročníku byl chlapec zařazen z výše uvedených důvodů do projektu Šance pro všechny.

Byl zařazen do skupinového kurzu grafomotoriky, který byl zaměřen na podporu rozvoje hrubé motoriky a její koordinace, na principy svalového uvolňování a napětí a také v sobě zahrnuje prvky zrakového vnímání a následný nácvik vizuomotoriky. Tento kurz probíhal v prvním pololetí pod vedení školní speciální pedagožky.

Časová dotace:

1 hodina týdně v době vyučování

Pro druhé pololetí už byl Otík v individuální péči speciální pedagožky a náplň programu rozvoje jemné motoriky byla přizpůsobena přímo jemu „na míru“.

Časová dotace:

1 hodina týdně podle možností dítěte a s přihlédnutím potřebám výuky. Protože reedukace probíhala v době vyučování bez aktivní spolupráce rodičů.

Druhé pololetí:

Ve druhém pololetí se více projevily také potíže s individuálním tempem dítěte. Toto se podařilo během krátké doby vyřešit po konzultacích s pedagogem, který chlapce vyučoval danému předmětu. Jednalo se jednoduše řečeno o rozdílnost dvou osobností: pedagog a žák. Každý z nich měl jiné psychomotorické tempo a tak bylo apelováno na pedagoga, aby více přihlížel k Otíkovým potřebám a skutečně mu vždy dopřál dostatek času k aktivitě, která byla zrovna realizována.

Do budoucna bude ještě potřeba zajistit chlapci odbornou speciálně pedagogickou péči, která ještě podpoří rozvoj motoriky a pomůže více zajistit, aby si chlapec více věřil.

Doporučené postupy, literatura a pracovní listy:

DOV – Optická diferenciacie II

Metodika nácviku zlepšení grafomotoriky z kurzu Grafomotorika s prvky taiji

Obecně podpora chlapce s cílem posílit jeho sebevědomí a postupně se pokusit zmírnit příznaky úzkosti během vyučování v některých předmětech

10. *Grafomotorika, nechť psát*

(druhá třída - Dáša)

Dáša nastoupila do druhé třídy v nové škole. Šikovná, živá holčička. Velice dobře komunikuje a zajímá se o školu a vše, co se v ní děje. Ve vyučování je aktivní a její výsledky jsou velmi dobré.

Jediné s čím se potýká, je psaní a to psaní čehokoliv, tedy i třeba příkladů v matematice. Dáša ale ráda kreslí. Kreslí příběhy a v jejích výkresech se vždycky hodně věcí děje. Jakmile ale dostane pokyn, aby něco psala, často se vzbouří a odmítá psát. Je tedy pro ni velice důležitá pozitivní motivace a hned na začátku druhé třídy začalo fungovat pravidlo o přiměřených požadavcích na dítě a tedy redukce objemu požadovaného psaného textu.

Velkou roli v podpoře tohoto děvčátka sehrála paní učitelka, která citlivě dítěti zadávala skutečně jen nejnutnější objem psaných úkolů a současně velice dobře postupovala při jednání s celým třídním kolektivem, který naprosto automaticky přijal skutečnost, že Dáša má psaní postavené úplně jinak a nároky na ní v této souvislosti jsou také jiné a to ve všech vyučovacích předmětech a akceptovaly to naprosto bez výhrad a jako samozřejmost.

Když Dáša viděla, že bude psát jen třeba jednu řádku, psát neodmítla a vše udělala s velkou snahou.

Po orientačním psychologickém a speciálně pedagogickém vyšetření a na základě rozhovoru s rodiči, byla navržena opatření a postupy, jejichž cílem mělo být především zklidnění děvčátka a postupné podporování jejích snah v psaní tak, aby získala k psaní zase pokud možno co nejpozitivnější vztah.

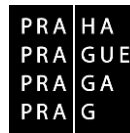
Do projektu Šance pro všechny byla začleněna ještě na počátku druhé třídy a začal docházet ke školní speciální pedagožce na reedukaci v rámci vyučování se souhlasem rodičů. S rodiči byla navázána komunikace, která byla jednoznačně pozitivním přínosem.

Reedukace byla zaměřena na:

Základní kurz grafomotoriky – jeho náplň ale byla vždy řešena aktuálně podle toho, jak Dáša reagovala.

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

Podpora výtvarných činností dítěte

Podpurná cvičení k zlepšení jemnější koordinace ruky a prstů ruky.

Současně byl kladen důraz na rozvoj zrakového vnímání od analýzy, syntézy po zrakovou diferenciaci a také byla používána cvičení na rozvoj figury a pozadí a zrakové paměti.

Postupně se dařilo motivovat Dášu tak, že spolupracovala a začala se aktivně zapojovat do celého reedukačního programu resp. té části, která se týkala grafomotoriky.

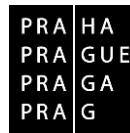
Tento postup, který byl charakteristický tím, že se program tvořil vždy podle aktuálního rozpoložení dítěte, se ukázal být jako úspěšný. Na konci školního roku se Dáša sama rozhodla, že bude psát příběh a ten dá do knihy. Nakreslí k němu také obrázky.

Literatura a pracovní listy:

V tomto případě nebyly používány žádné pracovní listy ani zaběhnuté postupy, protože se postupovalo výhradně a striktně podle individuálních potřeb tohoto dítěte.

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

11. Závěr:

Podpora všech dětí, jejichž kazuistiky byly sepsány, probíhala v interakci: speciální pedagog, školní psycholog a pedagog. Velmi důležitou oblastí byla právě spolupráce a komunikace s vedením školy, s jednotlivými pedagogy, kteří se na vzdělávání konkrétních dětí podíleli. Bez této týmové práce by podpora dětí byla spíše formální záležitostí.

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

